

**SCENARIUSZ WYSTAWY STAŁEJ W MUZEUM OKRĘGOWYM W TORUNIU
GMACH RATUSZA STAROMIEJSKIEGO,
UL. RYNEK STAROMIEJSKI 1**

*

IDEA, GŁÓWNE ZAŁOŻENIA I CEL/PRZESŁANIE WYSTAWY

pt.: Obrazy sacrum – sacrum obrazów

*(Zabytki ze zbiorów Muzeum Okręgowego ukazane/widziane w perspektywie funkcji;
sprawowanego kultu religijnego i praktyk religijnych człowieka średniowiecza).*

Spis treści

Wstęp – główne założenia Wystawy	
Miejsce Wystawy.....	
Ekspozycja (kwestie techniczno-merytoryczne).....	
Cel merytoryczny ekspozycji artefaktów.....	
Adresat wystawy.....	
Ścieżka zwiedzania	

WSTĘP - GŁÓWNE ZAŁOŻENIA WYSTAWY

Planowana ekspozycja: ***Obrazy sacrum – sacrum obrazów*** ma zastąpić obecną wystawę dzieł sztuki średniowiecznej znajdujących się w zbiorach Muzeum Okręgowego w Toruniu, która, z niewielkimi zmianami, funkcjonuje od lat 60. XX wieku. Zdezaktualizowała się ona zarówno pod względem poznawczym (dysponujemy już innym stanem rozpoznania zgromadzonych zabytków), jak i nie jest adekwatna do oczekiwań wizualnych współczesnego widza. Przygotowywana ekspozycja stała powinna być wydarzeniem spektakularnym i zrealizowanym zgodnie z najnowocześniejszymi trendami w muzealnictwie.

Nowa aranżacja ekspozycji stałej sztuki średniowiecznej **ma na celu**, prezentując maksymalnie dużo dzieł/przedmiotów spośród zasobów muzeum, **ukierunkowanie** zwiedzających na istotne wartości funkcjonalne (w tym – kontekstowe), semantyczne, ale też wizualne (estetyczne), a nawet na multisensoryczne obszary działania prezentowanych dzieł – i im pokrewnych – powstałych w epoce średniowiecza. Dzięki takiemu

założeniu/koncepcji wystawienniczej można zastąpić **statyczny, linearny sposób prezentowania obiektów jako wyizolowanych** (a przez to „martwych”) **przedmiotów-** czyli jako typowych „**dzieł sztuki**” w rozumieniu nowożytnym, na rzecz właściwszego, odpowiadającego kulturze i mentalności średniowiecza, ukazania ich jako: „**wyobrażeń**”, **znaków i elementów architektury – w działaniu; praktycznego** charakteru tego rodzaju artefaktów. **Nie rosząc pretensji do pokazania ich w pierwotnych kontekstach, w pierwotnych realiach, dążymy do pokazania ich zgodnie z ich charakterem: jako obiekty, których użytkowość, niekiedy wielofunkcyjność, aktywne uczestniczenie w *sacrum*, w sferze praktyk religijnych – są ich cechami konstytutywnymi, zespolonymi z artystyczną ekspresją, oddziałującą estetycznie.**

Znaczącą rolę w takiej prezentacji spełnią multimedia, które umożliwią Odbiorcy wieloaspektowy wgląd w konteksty funkcjonowania danego typu artefaktów w średniowieczu¹.

Używając w tytule ekspozycji nazwy „**obrazy**” („**obraz**”), rozumiemy to słowo w znaczeniu, jakie spotykamy w prężnie rozwijających się obecnie naukach o obrazie: jako **wszelkie wyobrażenia a także znaki ikoniczne**. Jednocześnie – poprzez ten tytuł (*Obrazy sacrum – sacrum obrazów*) – chcemy podkreślić dwa (spośród większej liczby!) specyficzne **zadania/role** tych przedmiotów, które, albo - na różne sposoby -

a/ przedstawiały świętą rzeczywistość,

albo- **b/ same taką rolę (*sacrum*) na siebie przyjmowały** (tj. stawały się czymś przesyconym świętością jako rzecz), będąc - jako uobecnienie świętości - **przedmiotami kultu**².

Skoncentrowanie się na sferze znaczeń i funkcji przedmiotów/artefaktów wymaga od współczesnego widza specyficznego **nastawienia percepcyjnego**, które stymulować powinny **odpowiednie warunki/możliwości ekspozycji**. Dlatego jednym z trudniejszych zadań (dotyczy to zresztą każdej wystawy sztuki średniowiecznej!) jest wypracowanie sposobu **zaprezentowania** tych dzieł w warunkach odmiennych od ich pierwotnego kontekstu, ze świadomością niemożności jego odtworzenia (artefakty w MUZEUM nigdy nie zaistnieją funkcjonalnie i emocjonalnie tak, jak np. w czasie liturgii w sakralnym wnętrzu, obrzędzie religijnym, w prywatnej/brackiej modlitwie itp., ani współczesny odbiorca nie zmieni swej mentalnej i estetycznej formacji). **Percepcja widza pokierowana będzie przez stworzenie**

¹ O idei Wystawy – koncepcji problemowej i myśli przewodniej scenariusza - może zainteresowanych/widzów informować komentarz; tekst lub nagrana wypowiedź na nośnikach multimedialnych.

² Ze względów formalnych upoważnia nas do takiej prezentacji artefaktów mentalność/świat wyobraźni ludzi średniowiecza – teocentryczny światopogląd.

„iluzji”/sugestii pierwotnych warstw znaczeniowych artefaktów (prezentowanych w odpowiednich „modułach”) - za pomocą technik multimedialnych (projekcji filmów, cytatów z tekstów liturgicznych, muzyki z epoki, scenografii akustycznej (np. dzwony sygnałne, sugestywnego oświetlenia, ...). Ekspozowane także będą klasyczne/tradycyjne (dla epoki i miejsca powstania zabytków) ich immanentne walory artystyczno-formalne i warsztatowo-konstrukcyjne - także z wykorzystaniem technik multimedialnych. Narracja będzie wielopłaszczyznowa i kilkupoziomowa.

Takie założenia związane są z koniecznością **wykoncypowania dla eksponatów nowej, właściwej „oprawy”** – aranżacji miejsca i stworzenia **dróg/ścieżek edukacyjnych** z wykorzystaniem mediów.

Praktyczne efekty przyjętych głównych merytorycznych założeń ekspozycji:

Zakłada się, że zakres wiedzy, reprezentowany przez zwiedzających, o epoce gotyku i funkcjach artefaktów z tego czasu będzie zróżnicowany, a zatem założeniem i spodziewanym efektem nowej Wystawy jest:

- **kształtowanie/ rozbudzanie/ poszerzanie świadomości kulturowej** odbiorcy (zrozumienia specyfiki funkcjonowania prezentowanych artefaktów w budowlach gotyckich, kulcie i praktykach religijnych) - na różnych płaszczyznach poznania (vide założenia),
- **udostępnienie najcenniejszych obiektów** muzealnych z kolekcji sztuki średniowiecznej Muzeum Okręgowego oraz depozytów długoterminowych z innych zbiorów muzealnych, a także wiernych kopii dzieł istotnych dla wykładu merytorycznego w danym „module” ekspozycji,
- **prezentacja/popularyzacja oryginalnych dzieł sztuki regionu** powstałych w okresie średniowiecza np. –rzeźby drewnianej, ceramicznych i glazurowanych rzeźbiarskich **detali** architektonicznych (z zamku krzyżackiego), ich analogii regionalnych (zworniki z kościoła św. Janów w Toruniu, zworniki i detale z fary w Brodnicy – kopie), cennych **witraży** średniowiecznych, **naczyń** liturgicznych, **znaków władzy** miejskiej (krucyfiks sądowy/procesyjny, **pieczęcie** (odciski pieczętnie, itp.), co pozwala na ukazanie specyfiki; „*genius loci*” tego regionu i potrzeb estetycznych zleceńodawców i odbiorców - przez pryzmat przedmiotów służących uprawie liturgii, dewocji publicznej i prywatnej,
- **pokazanie warsztatu, techniki i technologii** artefaktów: części składowych **budowli** gotyckich (konstrukcji muru ceglanego, sposobu zestawiania fragmentów maswerków okiennych, wykonywania rytych w tynku (lub wykreślanych z patronów) zdobień elewacji architektury ceglanej...), konstrukcji zabytków **snycerki** (odwrocia figur ołtarzowych), elementów **mensy ołtarzowej**, procesu tworzenia **witraży** itp.

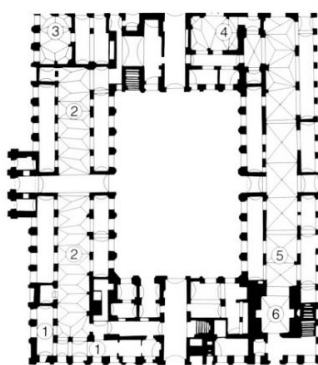
- **opracowanie i udostępnienie ścieżek dydaktycznych** (do wyboru) zgodnych z koncepcją wystawy *Obrazy sacrum – sacrum obrazów* (*vide* założenia), jak i powiązanych z wybranymi eksponatami **typów artefaktów**, np.:

nastaw ołtarzy wywodzących się z szaf relikwiiowych, ołtarzy przyściennych zestawianych z malowanymi na tynku obrazami ołtarzowymi, typów ołtarzy szafiastych, wizerunków kultowych, polichromii gotyckich we wnętrzach sakralnych i municypalnych, stylów/rozwiązań formalnych w malarstwie ściennym Torunia, wybranych tematów ikonograficznych – np. *Veraikon, Piękne Madonny, św. Jerzy...*, patroni miasta *św. Jan Chrzciciel i św. Jan Ewangelista...*, scen dworskich i rycerskich (np. „9 bohaterów” - ul. Żeglarska, Muzeum Diecezjalne, polichromia w sali domu na ul. św. Jadwigi, cyklu prac 12 miesięcy – dom na ul. Szerokiej, itp),..

(**Patrz: Koncepcja rozmieszczenia eksponatów....** Tam szczegółowe wytypowanie w/w ścieżek możliwe w trakcie dalszej dyskusji)

- **przystosowanie elementów scenariusza** w każdej „przestrzeni” i „module” do potrzeb wiekowych zwiedzających i osób z dysfunkcjami lub wadami aparatu percepcji (przejezdność ścieżek dla widzów na wózku, pulpity na wysokościach dostosowanych do niskiego wzrostu, makiety trójwymiarowe, czytelne napisy i podpisy itp.)
- **wykonanie Wystawy** - niezależnie od ich możliwości percepcyjnych zwiedzających – w sposób zapewniający poszerzenie poziom wiedzy i doświadczenia wynikającego ze świadomej percepcji różnych mediów sztuki średniowiecznej.

MIEJSCE WYSTAWY

dziedziniec ratusza, skrzydło pn.

ławy chlebowe - wnętrze

(Ekspozycja powinna zaczynać się już przed wejściem do ratusza/skrzydła wschodniego – stanowiskiem informującym o historycznym /zabytkowym miejscu wystawy **MAKIETA**; w gotyckim budynku – siedzibie władz municypalnych; z opisanymi rzutami wnętrza dolnej kondygnacji, precyzyjnymi informacjami o funkcjach kompartymentów ław chlebowych).

W przypadku toruńskiej ekspozycji **miejszem** pozostanie **kondygnacja parteru/skrzydło wsch. gotyckiego ratusza** toruńskiego. Z jednej strony pozwala to na ukazanie zabytków w przestrzeni architektonicznej pochodzącej „z ich epoki”, ale z drugiej - nakłada na projekt wystawy dość restrykcyjne ograniczenia; nie chodzi tu jedynie o nienaruszalność substancji architektonicznej złożonej z szeregu kompartymentów przestrzennych, ale i o fakt, że wnętrza te **same w sobie są warte uwagi i wyeksponowania**, a zatem tworzą swoistą konkurencję dla wystawionych w nich eksponatów. Równocześnie wnętrza owe – odpowiednio aranżowane mediami – dają szczególną możliwość sugestywnego /przekonującego/ ukazania średniowiecznych obiektów w kontekstach „w działaniu”, przy czym mniejsze kompartymenty sprzyjają kameralnemu/personalizowanemu oglądowi (także refleksyjnemu i emocjonalnemu - z wprowadzeniem do nich „ścieżek”/punktów oglądu – ekranów, monitorów).

(**mniejsze kompartymenty** – kameralne miejsca ekspozycji i umieszczenia w nich multimediiów do indywidualnego oglądu)

EKSPOZYCJA

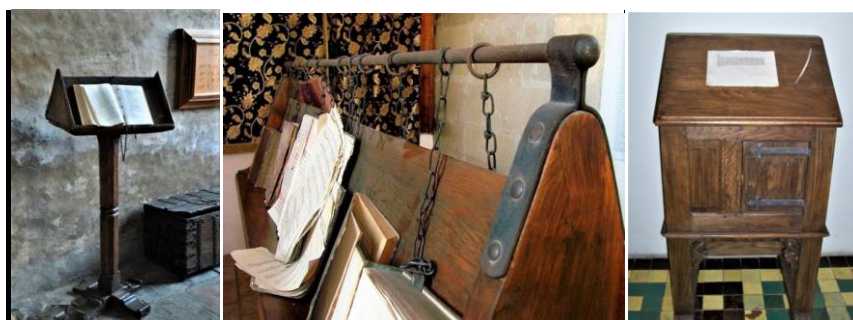
(kwestie techniczno-merytoryczne, wytyczne i sugestie)

Projektując ekspozycję w zabytkowym wnętrzu ław chlebowych, izby sądu, małych lad ³ wychodzących na zewnątrz budynku ratusza (na dziedziniec) należy, zgodnie z wyżej przedstawionymi uwarunkowaniami założyć **pod względem techniczno/kompozycyjnym**, co następuje:

zagęszczenie eksponatów nie powinno być nadmierne, tak, by wnętrze było „czytelne” jako średniowieczna, funkcjonalna przestrzeń architektoniczna; z domniemanym jej „zagęszczeniem” elementami wyposażenia w średniowieczu – tj. z niezatartym/ukazanym/ciągłym komunikacyjnym przez środek nawy ław chlebowych, koncentracją eksponatów w bocznych kompartymentach (Sali sądowej, miejscach dawnych kramów), przy filarach i przy ścianach, (vide: ratusz w Brugii, Bremie, Lubece, Stralsundzie...), z unikaniem wyróżniających się w widoku całościowym wnętrza postumentów/cokołów pod zabytkowe

³ W tym miejscu musimy zwrócić się z wnioskiem o usunięcie z przestrzeni lad obcej, nowej funkcji komercyjnej Muzeum, tj. Informacji Turystycznej i Kas. To jest jedyne, bardzo charakterystyczne i cenne poznawczo miejsce (i rozwiązanie architektoniczne), wykorzystywane przez ludy/sklepy włączone do wnętrza budynku i wychodzące „na zewnątrz” poprzez konstrukcję drewnianych pulpity, którą należałoby zrekonstruować w ramach „ścieżki” zwiedzania GOTYKU.

eksponaty, masywnych gablot itp. W Przestrzeniach i Modułach winny znaleźć się media/”stacje” (ekrany, pulpity, boksy, stoliki/szafki) z informacjami, filmami, prezentacjami do ukazywanej kwestii/prezentacji danej funkcji). Oryginalne elementy architektury wnętrza – krzyżowo-żebrowe sklepienia w poszczególnych przęsłach, wnęki i nisze ścienne, masywne filary – powinny być wykorzystane jako wspomniane tła/„ekrany” do prezentacji multimedialnych. (Lokalizacja pulpity/blatów multimedialnych może mieć charakter stylizowanych mebli gotyckich, szuflad... itp, ewentualnie nowoczesnych „konsol”, zdecydowanych kontrastujących z gotyckim wnętrzem).

(sugerowane, przykładowe „stacje”/ konsole multimedialne w stylizowanych oprawach „z epoki”)

Każda Przestrzeń i Moduł powinny być wyróżnione i zatytułowane/nazwane.

Oprawa jest elementem równie ważnym jak same artefakty - wymaga doskonałej jakości projektów, materiałów i wykonawstwa!.

Odpowiedź na pytanie - czy „oprawa” - w tym oryginalna architektura wnętrza - powinna zmierzać w kierunku - **a/** maksymalnego upodobnienia się do kontekstu pierwotnego artefaktów (nie zawsze znanego!⁴), czy - **b/** do prezentacji tych dzieł głównie jako zabytków muzealnych, „martwych”, „wypreparowanych” z pierwotnego miejsca przeznaczenia, ale za to umożliwiając ich dokładny ogląd, nawet z wykorzystaniem nowoczesnej aparatury „usprawniającej” nasze widzenie (lustra, szkła powiększające, dodatkowe snopy światła, możliwość oglądu od tyłu) - **jest zależna od samych zasobów/eksponatów; ich reprezentacyjności, kompletności** (fragmenty nastaw ołtarzowych), **jednostkowej wartości** (szczególnie cenne witraże). (Pierwotny kontekst (i funkcje) artefaktów będą dopowiadane także za pomocą mediów).

⁴ Nie zawsze wiadomo jaką funkcję spełniały i w jakim otoczeniu były wystawione artefakty zdeponowane w Muzeum Okręgowym. Niektóre są fragmentami większych zespołów.

W niniejszym Scenariuszu zakładamy, że najlepszym rozwiązaniem będzie umożliwienie oglądającym korzystania - przynajmniej w możliwym do realizacji zakresie - **z obu tych opcji** tak, by widz mógł - zgodnie ze swoimi preferencjami - **wybrać sposób oglądu** (i poznania) dzieł: czy to analityczny, „zabytkoznawczy”, nastawiony na szczegółową wiedzę, wraz z technicznymi aspektami ich powstania, czy inny, bardziej ukierunkowany na oddziaływanie obiektu jako całości⁵, na walory estetyczne, nie tylko wizualne, pozwalające uzmysłowić sobie repertuar środków, jakimi oddziaływały te (tego typu) dzieła w średniowiecznej przestrzeni i w praktykach społecznych. Chcemy tym samym uaktywnić u widzów zarówno Arnheimowskie „poznanie przez oczy”, jak i empatię, jako swoistą kategorię poznawczą. Umożliwienie tych **różnych rodzajów percepcji** miałoby też służyć temu, by uświadomić oglądającym, **w jak różnych kierunkach może podążać ich/widzów poznawanie zabytków: zwrócone ku emocjom (poprzez bodźce działające na różne zmysły), ku aspektom technicznym i praktyce wykonawczo-warsztatowej, czy intelektualnym rozważaniom nad wielopoziomową semantyką i sensem dzieł wytwórczości średniowiecznej**

Nie należy przy tym lekceważyć możliwości poznawczych wynikających z dobrodziejstw anachronizmów - poprzez wykorzystanie współczesnych nam doświadczeń wizualnych (**instalacje, performers**) - dających nowe/współczesne rozumienie otwartego sensu dzieł sztuki (funkcjonujących także poza „swoim” czasem historycznym).

CEL MERYTORYCZNY EKSPOZYCJI ARTEFAKTÓW

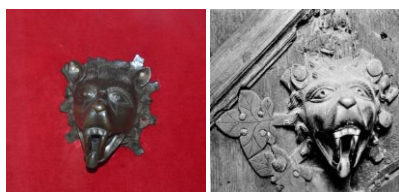
„Kultura średniowieczna może wcale nie być nam bliższa niż kultura grecka czy egipska; co więcej, świat w którym żyjemy, zrodził się właśnie z buntu wobec duchowego porządku średniowiecza”.

Otto von Simson, „Katedra gotycka” (cytat z *Wprowadzenia*)

Ekspozycja ma na celu zainspirowanie do zmiany w (dotychczas „stabilnym”) postrzeganiu dzieł sztuki średniowiecznej: **jako przedmiotów funkcjonalnych, zintegrowanych z szerszym kontekstem**, w wielu wypadkach **multimedialnych**, oddziaływujących na wiele zmysłów człowieka. Ma zachęcać widza do indywidualnej interpretacji dzieła z jego punktu widzenia.

⁵ Na taką koncepcję prezentacji artefaktów wskazuje najnowsza literatura przedmiotu - „Architektura, wystrój, słowa/teksty, muzyka, zapach, oświetlenie, działania celebransa i innych osób, to wszystko tworzyło wyjątkową inscenizację dziejów świętych” - Katerina Kubinova, Klara Benesovska, *Imago imagines. Vytvarne dilo a promeny jeho funkci v českých zemích od 10. Do prani tretiny 16. Stoletni*, Praha 2019, s. 34 (tł. własne)

Nowy **cel**/nowa ekspozycja/, jakiemu podporządkowuje się dzieła ze zbiorów Muzeum Okręgowego - przeznaczenie ich **do oglądania** (intensywnego i wytężonego, jeśli wziąć pod uwagę skondensowanie wielu różnorodnych obiektów w ograniczonej przestrzeni muzealnej, jak i licznej grupy zwiedzających) - przystosowanie do ciągłego kontaktu z oglądającym, z bliskiego dystansu, wysuwa na plan pierwszy kwestie **percepcji wizualnej** (przesłanka psychologii percepcji – E. Gombrich, R. Arnheim) rozumianej **antropologicznie** (jak sformułował to Hans Belting): chodzi o **dostępność dla percepcji widza** (z uwzględnieniem jego własnego ciała, zajmującego konkretne miejsce w muzealnej przestrzeni w stosunku do zabytku) z **wyeksponowaniem właściwości różnorodnych mediów, w jakich obrazy zostały „ucieleśnione”, dystansu, jakiego potrzebują itp.**⁶ Oprócz prezentowanych zabytków wykorzystane będą także **dzieła (ich prezentacje) analogiczne do eksponatów** (np. „dzieła wyjściowe” - najbardziej znane w obrębie danego typu i pochodzące z najbliższego regionu (jako ilustracje, kopie itp) - mające na celu przybliżenie widzowi typu zjawiska, ukazanie obiektu/artefaktu w szerszym kontekście – także w **oprawie dźwiękowej** (o ile to możliwe).

Np. **antaba** (pierwotnie kościół św. Jana w Toruniu) i odniesienia do niej – inne przykłady, miejsca, sens semantyczny i znaczenie ideowe lokalizacji w portalu, charakter treści wyobrażonych na kołatce itp.

(Powyżej sugestie co do zakresu/możliwości wskazywania powiązań i analogii: analogie antab w portalach: Gniezno, Toruń, Czerwińsk, Durham.) (wizualizacje)

⁶ To zadanie do przedyskutowania z projektantem scenografii/artystą plastykiem, który winien wziąć pod uwagę podświadome uwarunkowania percepcji, wskazówki /rozpoznania psychologii recepcji, uwarunkowania neuroestetyki i wyniki badań eyetrackingu (okulografii) – śledzenia wzroku, itp. Chodzi o to, by widz uświadomił sobie, że miejsce, w którym ON ogląda dany artefakt nie jest HISTORYCZNIE poprawne/pierwotne/właściwe, że jest MUZEALNE i wymaga wysiłku w celu zrozumienia pierwotnego jego kontekstu.

Dla ukazania **sposobu funkcjonowania dzieła w średniowieczu** – wykorzystane będą w kilku przypadkach **wizualizacje**:

a/ procesu powstawania obiektu/elementu architektury np. rekonstrukcja tworzenia kształtek ceglanych za pomocą strychulca, projektowania układów wątków ceglanych i profilówek w murze ceglany, kolejności działań przy wznoszeniu sklepienia żebrowego,

Sklepienie i maswerk

zasad konstruowania służki gotyckiej wraz z kapitelem i splotem sklepiennym, zasad projektowania i realizacji maswerku okiennego itp.

Zasadna jest też prezentacja przykładów miniatur średniowiecznych ukazujących plac budowy – obok wizualizacji powstawania El. architektonicznych.) (zabytek – medialna oprawa jego ekspozycji), np.

(średniowieczny plac budowy)

b/ sposobu funkcjonowania obiektu; ukazanie jego **naturalnego kontekstu** - np. w ramach liturgii mszalnej, rytu konsekracji świątyni, konsekracji ołtarza, sprawowania sakramentu chrztu świętego..... (zabytek – jego medialna oprawa). Np. 1. pokazanie sakrament chrztu, 2. sprawowania Mszy Świętej.

1.

Pozyskać fragment chrzcielniczy znalezionej przy kościele św. Jakuba w Toruniu! (art. Gajewska 2016 r.)

2. .

(Msza Święta - aranżacja, naczynia liturgiczne, posadzka-fragment posadzki prezentowany przy ołtarzu)

Można wprowadzić także współczesną **inscenizację oddającą sposób funkcjonowania dzieła**; prezentacje video nagrane przez aktorów, w historycznych wnętrzach, z użyciem zabytkowych artefaktów.

c/ wizualizacje analogii typologicznych, funkcjonalnych, semantycznych eksponowanych na wystawie zabytków; np. ukazujące **typy**:

- **świątyni** miejskich, ceglanych (hał, bazylik) i małych kościółków wiejskich w architekturze regionu, miasta, szerszego obszaru hanzy nadbałtyckiej (?) o charakterystycznych cechach formalnych (szczyty, szkarpy, wieże), w których funkcjonowały podobne obiekty wystroju i wyposażenia [zakres i terytorium do ustalenia: Fotografie gotyckich świątyni wiejskich w najbliższym regionie – objazd z fotografem].

(architektura kościołów wiejskich Ziemi Chełmińskiej - Łobdowo, Orzechowo, Okonin)

- **wizualizacja kaplic (kaplicy)** we wnętrzach kościołów – np. kaplicy Grobu Chrystusa w kościele franciszkanów w Toruniu z artefaktem Chrystusa do niej przewidzianego

(Możliwe jest odtworzenie takiej kaplicy Grobu Świętego – w oparciu o ikonografię Grobu Chrystusa lub na jej tle – może na tle *zasłony wielkopostnej* – jak ta z Żytawy?)
Media: inne figury wielkopostne (media).

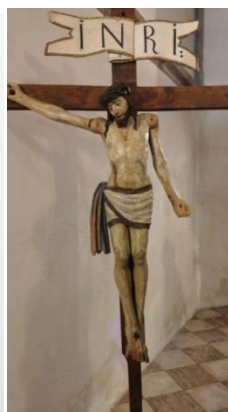

Viseu – Portugalia.

Warszawa, Muzeum Archidiecezjalne

(W Europie zachowało się jedynie 130 takich krucyfiksów z ruchomymi ramionami – „kinetycznych” - vide: Pilecka, Chrystus w Grobie..., J. Tripps, A. Kopania, Taubert...)

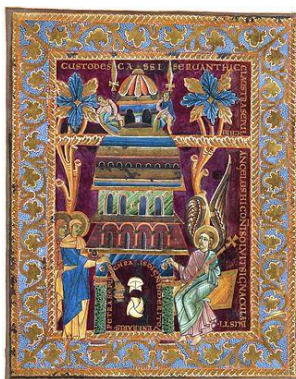

Chrystus na osiołku z Krakowa, Krucyfiks z ok. 1520, nieco przekształcony później, eks. w Muzeum w Akwizgranie; Pontebba, Italia, kł. parafialny

W WYSTAWIENNICTWIE temat „działających” – czynnych/funkcjonujących/**ruchomych artefaktów** jest coraz częściej podejmowany. Temat FUNKCJI atrakcyjny wystawienniczo. – „Der Kruzifixus wird das Kernstück der Abteilung »Das handelnde Bildwerk« bei der neu konzipierten Präsentation der Skulpturensammlung 2021 bilden”. Patrz: Suermondt - Ludwig - Museum, Aachen/Akwizgran

Obrazy Kaplicy Grobu Chrystusa w Jerozolimie.

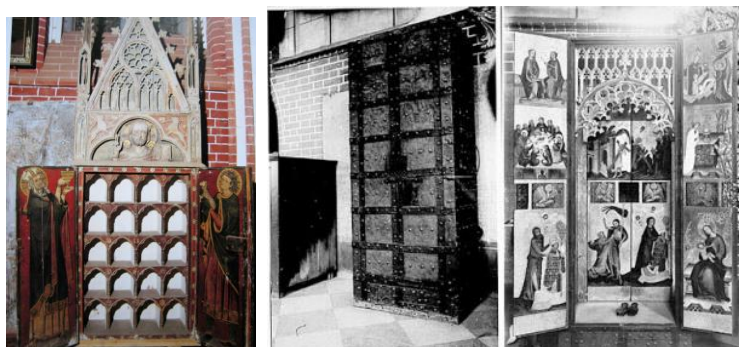
Zasłona Wielkopostna z Żytawy

- **nastaw ołtarzowych** – „pokazanie” najstarszych malowanych na ścianach i filarach świątyń obrazów ołtarzowych (np. w kościołach św. Jana, św. Jakuba w Toruniu)

Malowidła nad mensami ołtarzowymi w kościołach św. Jana, św. Jakuba w Toruniu (foto z prac kons.)

- **nastaw szafiastych** snycerskich (wizualizacja z ukazaniem ich genezy w szafach relikwioowych np. Bad Doberan..., poliptyk franciszkański, grudziądzki; szafa relikwiowa na sprzęt liturgiczny (?) ze św. Jana w Toruniu.

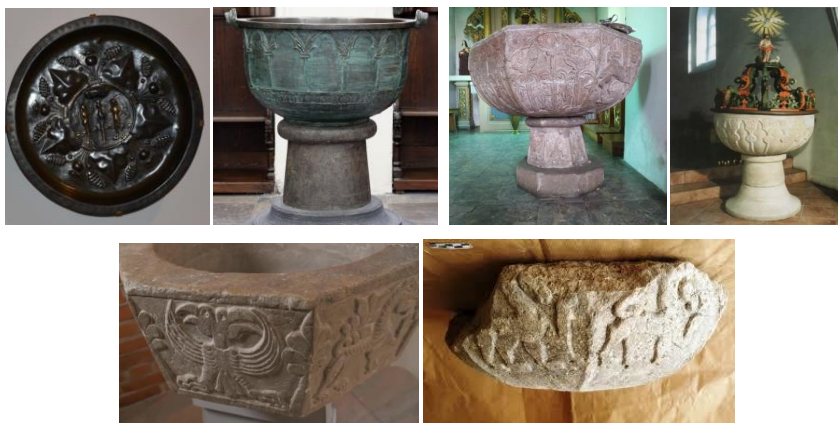
szafa relikwiowa – geneza nastawy ołtarzowej; Doberan, relikwiarz z Kwidzyna

szafa relikwiowa – geneza nastawy ołtarzowej cd; ołtarz relikwiowy - Kolonia, ołtarzyk – Francja,
szafa z kościoła św. Janów w Toruniu

w tym – także

- sposobu funkcjonowania i eksponowania herm relikwiiowych
- naczyń liturgicznych
- chrzcielnic - itp.

misa chrzcielna i chrzcielnica z kościoła św. Jana w Toruniu, chrzcielnica w Górsku, Rogowie, Elblągu,
Toruniu-św. Jakub) (zabytek – jego medialna oprawa.

ADRESAT WYSTAWY

Adresatem wystawy jest zwiedzający w każdym wieku, o różnym stopniu zainteresowania tematem i różnej wiedzy wyjściowej. Wystawa ma **PROWADZIĆ** i **KSZTAŁCIĆ** odbiorcę, pozwalając mu na **DOBÓR** i **SPRAWDZANIE**

najodpowiedniejszej dla niego „ścieżki” edukacyjnej i pomocnych MEDIÓW. Wystawa adresowana jest do szerokiego grona odbiorców indywidualnych i zorganizowanych w grupy, polskich i zagranicznych – także grup studentów dyscyplin humanistycznych – jak i osób z niepełnosprawnością ruchową. Przygotowany/elasticzny program edukacyjny czyni z wizyty w Muzeum Okręgowym jeden z najważniejszych punktem programu pobytu i zwiedzania Torunia (i Polski północnej). Zasięg grupy odbiorców nie ogranicza się do określonego terytorium/krajów czy kręgów cywilizacyjno-kulturowych. Ekspozycja winna interesować szerokie spektrum grup zagranicznych (poznających specyfikę gotyku północnoeuropejskiego, nadbałtyckiego). Należy zaznaczyć, że wystawa winna być czytelna/komunikatywna dla bardzo szerokiego grona odbiorców, a szczególnie zachodnioeuropejskiego kręgu kulturowego.

Nowa aranżacja pozwoli zwiedzającym wejść w relacje z wyobrażeniami, sprzętem, czy znakami z epoki średniowiecza dosłownie – poprzez różnoraki ogląd ich form i kształtów (z bliska, z dystansu, a także „okiem uzbrojonym” (szkła powiększające, lustra) wnikać w miejsca zwykle niedostępne, oraz **mentalnie** - za sprawą multimedialnych prezentacji - poznając funkcje, rytuały, społeczne normy zachowań względem artefaktów, czyli ich konteksty i znaczenia, a stanie się to poprzez odbiór wrażeń płynących ze strony innych zmysłów (światła, koloru, muzyki, ilustracji i fragmentów tekstów z epoki). Poszerzenie i pogłębienie wiedzy nastąpi także przez poznanie genezy i analogii artefaktów prezentowanych na ekspozycji. Wystawa pozwoli tym samym wprowadzić bogaty i odważny program edukacyjny; także dla dzieci i młodzieży (tematyczne zabawy, interakcyjne gry). Ekspozycja ukaże panoramę kultury i sztuki czasów średniowiecza, obraz mentalności społeczności miasta i epoki.

Nowa adaptacja dawnej wystawy zakłada:

(dążąc do optymalnego odbioru treści/programu przez adresata)

- 1/. rezygnację ze ściśle chronologicznego sposobu porządkowania artefaktów,
- 2/. wprowadzenie prezentacji TEMATÓW/PROBLEMÓW,
- 3/. brak punktu kulminacyjnego w ekspozycji; prowadzenie zwiedzania różnymi ścieżkami - edukacyjnymi/dostosowanymi do tematycznych zainteresowań /o pogłębionych wątkach,

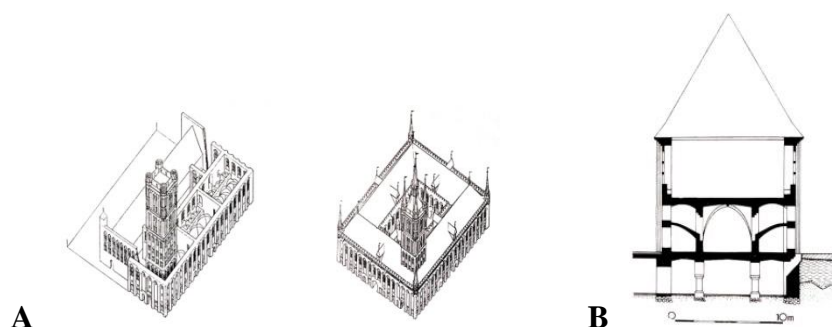
- 3/. wprowadzenie w jednym z kompartymentów ekspozycji tzw. **sali „makiet”** - tematów/komentarzy/prezentacji analogii - ukazywanych na pulpitych interaktywnych, kameralnej przestrzeni sprzyjającej koncentracji uwagi, w stylizowanej scenografii,
- 4/. wprowadzenie stanowisk ekspozycyjnych zróżnicowanych; wyróżniających tematy/problemy, z czytelną informacją (+ media uzupełniające temat)
- 5/. ustawienie stanowisk multimedialnych oraz wszelkich innych, których charakter/długość przekazu/ może powodować dłuższe postoje zwiedzających tak, by nie blokowały ruchu zwiedzających.
- 6/. zalecany jest przejrzysty **kolorystyczny „layout” dla całej wystawy** – głównego wnętrza ław chlebowych. Kolor przestrzeni wnętrza powinien być jednolity (np.: „pobiała”) - adekwatnie do architektury przestrzeni. Kompartymenty mogą być zróżnicowane kolorystycznie (w granicach pigmentów stosowanych w średniowieczu: różne natężenia szarości z węgla drzewnego i wapna, czerwieni – z mielonej cegły i wapna, rzadziej ugru...). Może być wykorzystana kolorystyczna segmentacja wystawy na materiałach towarzyszących ekspozycji (plansze, podpisy itp.
- 7/. **kolor** będzie wprowadzony do wnętrza także przez **światło** z prześwietlonych witraży oraz z rzutowanych na sklepienie przeźroczy - kolorowych/polichromowanych sklepień toruńskich świątyń na sklepieniu ław chlebowych.
- 8/. **wprowadzenie tkanin** jako kurtyn, parawanów, opon naściennych wydzielających poszczególne Moduły i Przestrzenie (z zastosowaniem sposobu podwieszenia i upinania znanego z ikonografii; np. wydzielania ołtarza i celebransa z przestrzeni całego wnętrza).
- 9/. wprowadzenie oprawy muzycznej i dźwiękonaśladowczej /skrzypienie drzwi, bicie dzwonów, gwar rozmów...

ŚCIEŻKA ZWIEDZANIA

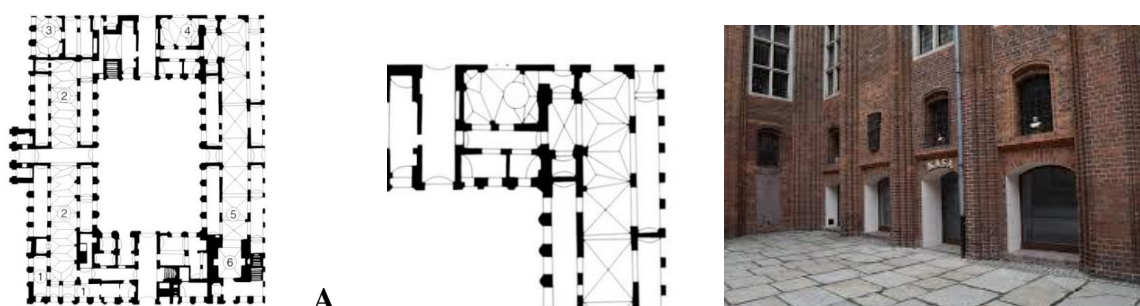

wejście do ratusza od pd.

Scenariusz przewiduje określone ścieżki zwiedzania. Mogą powstać alternatywne rozwiązania ścieżki/ścieżek, jednakże kolejność zwiedzania jest podyktowana kilkoma przesłankami, które winny być uwzględnione w ewentualnych modyfikacjach. Po pierwsze **cykl zwiedzania powinien być płynny/ ciągły** (funkcjonalny), wprowadzający widza do wnętrza gmachu (ław chlebowych) w punkcie **A** i zakończony także w punkcie **A** (ponieważ wejście i wyjście jest jedno). Może to utrudniać płynne przejścia zwiedzających i z tego względu cykl zwiedzania powinien wykluczać istnienie tzw. punktów krzyżowych i zasugerować widzom cyrkulację zgodną z ruchem wskazówek zegara.

Plansze u WEJŚCIA z informacjami o miejscu ekspozycji w ramach gmachu ratusza Starego Miasta

(Przy WEJŚCIU historia zabytku, objaśnienia funkcji pomieszczeń

Proponowana ścieżka zwiedzania zakłada wprowadzanie i wyprowadzanie widzów (przez dziedziniec) wejściem północnym/południowym (z pn./pd. przejścia/bramy wjazdowej na dziedziniec ratusza), co pozwala użytkować/zaaranżować otwarte na dziedziniec duże **okna lad** ław chlebowych⁷. Tworzy się (na dziedzińcu) duży punkt węzłowy, przed salą/ekspozycją, który jest początkiem i końcem zwiedzania, rozładowującym ewentualne zgromadzenie zwiedzających. Pozwala im dokonać wyboru tej części średniowiecze), lub

⁷ Konieczne jest - jak wyżej wspomniano - usunięcie z tych pomieszczeń wprowadzonych ostatnio punktów sprzedaży biletów i pamiątek!

innej (sztuka nowożytna, nowoczesna...). Przy takim rozwiązaniu ułatwiona byłaby także kontrola biletów.

Początek zwiedzania wystawy stałej następowałby w trzech małych salach po obydwu stronach wąskiego korytarza i dwóch przedsionka ław chlebowych, a dalej prowadził do wielkiej hali z aneksami/salkami wzdłuż długich ścian. (Aranżacja wnętrz w gestii Wykonawcy Projektu). W nawie ruch zwiedzających rozdziela się na różne MODUŁY I i PRZESTRZENIE. Nawa główna pozwalałaby na swobodny przepływ zwiedzających – bezkolizyjny, z możliwością zatrzymania w ramach MODUŁU zgodnie z zainteresowaniami i ofertą oprawy medialnej. Pomieszczenie o funkcji **Sali Pokazu Multimedialnego** wprowadzić można w przestrzeni podwieżowej. (Ta propozycja może mieć alternatywne rozwiązanie) Zakładane jest zarezerwowanie niewielkich części sal/modułów na pulpity/komody/szafy do instalacji mediów. (Projekt w/w „mebli” do uzgodnienia z artystą plastykiem/aranżerem wnętrz/). Należy umożliwić zwiedzającym zarówno płynne, jak i „skokowe” przejście od jednej Przestrzeni do drugiej – bez konieczności zachowania kolejności zwiedzania (Widz u WEJŚCIA, w oparciu o tablice informacyjne/audio nagranie/ będzie mógł zaplanować sobie indywidualny tok zwiedzania). Każda PRZESTRZEŃ i MODUŁ powinny być ZATYTUŁOWANE/nazwane, zawierać KRÓTKĄ INFORMACJĘ CO/JAK PREZENTUJĄ – to ważne z punktu widzenia przekazu merytorycznego i samej nazwy ekspozycji.

KONCEPCJA ROZMIESZCZENIA EKSPONATÓW W PRZESTRZENI MUZEALNEJ WRAZ Z UZASADNIENIEM

/Moduły zgrać z kompartymentami wnętrza (z ich wymiarami)

PRZESTRZEŃ I :

nazwa: *Architektura i jej wystrój: ars architektonica*

Sens/przesłanie/ nadania Przestrzeni I ekspozycji w/w nazwy: *ars architektonica*

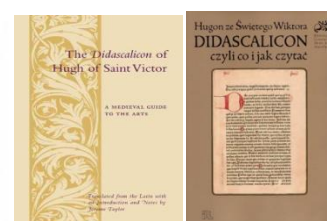
tj. sztuka architektoniczna – tłumaczy się tym, że to architektura nadaje/kształtuje sakralny charakter budowli. Od średniowiecza uznawano, że w formach architektonicznych, podobnie jak w innych elementach wystroju i wyposażenia (malarstwie, rzeźbie), wyraża się/kształtuje się/kumuluje *obraz* epoki średniowiecza.

Nie jest to koncepcja powstała dopiero w ramach naukowej dyscypliny – historii sztuki, ale sformułowana już w średniowieczu. Świadczą o tym ówczesne traktaty i pisma teologów –

Vide: Hugo od św. Wiktora:

Die ars architektonica

Im 22. Kapitel des zweiten Buches erwähnt Hugo von St.-Viktor unter der Überschrift *armatura*⁵⁰ auch jene Gewerke, die erst Jahrhunderte später als Teil des Ensembles der bildenden Künste⁵¹ aufgefasst wurden: Architektur, Skulptur und Malerei. Alle

Rozmieszczenie sprzętów liturgicznych w obrębie kościoła i **ich użycie** w różnych fazach obrzędu także miało głęboki **sens** i wiązało się z porządkiem/sposobem sprawowania liturgii. Liturgiczne działania (w określonych przestrzeniach architektury) miały alegoryczną interpretację. To uwzględnia także planowana ekspozycja w Muzeum Okręgowym.

Uzasadnienie znajdujemy w: **Durandus, *Rationale divinorum*...** - Przestrzeń sakralna - *[ecclesia autem] materialis spirituale designat* - poprzez rzeczy materialne zwraca się ku duchowemu... nadprzyrodzonym

... ***Rationale divinorum officiorum*** zostało wydane drukiem w 1459 r. w Moguncji. Był to liturgiczny traktat powstały we Włoszech przed 1286 r. i opisujący początki i sens chrześcijańskich rytuałów. Jest to obszerny obraz liturgii stosowanej w trzynastowiecznych kościołach na zachodzie, zawierający wiele szczegółów dotyczących rozmieszczenia sprzętów liturgicznych w obrębie kościoła i ich użycia w różnych fazach obrzędu. Autor daje liturgicznym działaniom alegoryczną interpretację z prawniczymi lub historycznymi wyjaśnieniami. Razem z Martène'sa *De antiquis Ecclesiae ritibus* jest to podstawowe dzieło traktujące o liturgii tego okresu.

[**Uwaga:** Jest też INNE SPOJRZENIE na istotę powstania i mistyczny sens architektury gotyckich katedr (teologia katedry), kontrowersyjne (?) - Porównaj tekst: J. Jarzewicz, *O dwóch niewielkich*

książkach i jednej wielkiej teorii [omówienie książek M. Büchsela i Chr. Markschiesa], „Artium Questiones”, 13, 2002, s. 359–371. Może być zasugerowane do przemyślenia także zwiedzającym.

„Konkluzją rozprawy Markschiesa jest stwierdzenie: pisma Pseudo-Dionizego nie są teologią gotyckiej katedry, natomiast postawione w tytule pytanie, czy takowa istnieje - musi pozostać w dalszym ciągu otwarte”, s. 364. Pada sugestia, że pisma Sugera powinny być analizowane w ramach tradycji literackiej, a nie jako teoria sztuki gotyckiej, a także, że intencją fundatora (na ile można ją odczytać z jego pism) było **odnowienie** kościoła króla Dagoberta oraz stworzenie stosownej oprawy dla kultu świętych relikwii i liturgicznego upamiętniania pochowanych w tym kościele władców, a tym samym podniesienie znaczenia opactwa w ramach monarchii francuskiej, a nie stworzenie monumentalnego odpowiednika idei teologicznej. s. 365.

Podobnie: [Jakub Adamski: *Nauczyliśmy się patrzeć na architekturę ...* (artykuł w necie) – także zmienia opcje widzenia architektury gotyckiej: architektura gotyku powstała bez podstaw filozoficzno-teologicznych ! **Nowy styl nie był zamierzeniem Sugera - jest jakby „produktem ubocznym”.**] Nie można już z czystym sumieniem powtarzać tezy o gotyku jako materializacji neoplatońskiej idei teologicznej. Utraciła podstawy koncepcja genezy architektury gotyckiej opartej o filozofię neo-platońską.]

Architektura gotycka jest także logiczna, racjonalna, ekonomiczna w wykonawstwie, symboliczna w treści. Jej części składowe „znaczą” budowlę i determinują funkcje przestrzeni. Polemika co do rodowodu katedry gotyckiej nie znosi zasadności wydzielonych **Modułów**. [Powyższe wyjaśnienia winny pojawić się przy wejściu do Przestrzeni I]

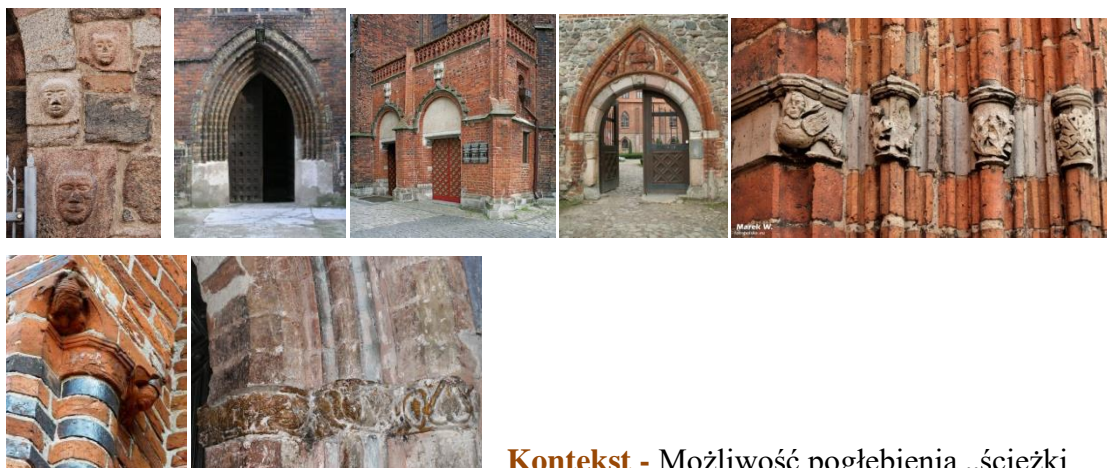
Moduł 0: granica sacrum - profanum: kołatka z kościoła św. Jana w Toruniu

(obok zdjęcie archiwalne z liśćmi –sposobem mocowania)

(+ inne przykłady kołatek, drzwi (?), może dekorowanych **portali** z regionu – np. Toruń- św. Jakuba, Bierzgowo-portal bramy zamkowej, portal zachodni fary w Chełmnie z dekoracją w strefie kapitelowej i portal do zakrystii faryb– z bestiami, Złota Brama z Malborka, maski z elewacji kościoła w Inowrocławiu – dla **zobrazowania jak „zaznaczano” miejsce przejścia**. Chodzi o wskazanie różnych form podkreślania **granicy** – dla wykazania sporej inwencji średniowiecza w tym zakresie.

[+ możliwe do wygenerowania **akustyczne efekty** związane z kołataniem, skrzypieniem drzwi. Prezentacja kontekstu : media + plansze]. [\[objazd z fotografem/zamówienie foto.\]](#)

Kontekst - Możliwość pogłębienia „ścieżki

zwiedzania” w tematycznych filmach/prezentacjach. (portale: Inowrocław, NMPanny; Toruń, św. Jakub – zachodni; Toruń św. Jan - kruchta pn., Bierzgłowo/zamek – brama wjazdowa, Chełmno/fara – strefa kapitelowa, Malbork/zamek – śpiący strażnik, Chełmno/fara-zakrystia, bestiariusz). [kopia tympanonu z Bierzgłowa – jest w Malborku /?/].

Sta in porta domus domini et loquere verbum (Jer. 7,2) – „Stań w bramie domu Bożego, wypowiedz słowo i głoś je”; sens wyjaśnia cytat z kazania Mistrza Eckharda /19/- **brama domu Bożego** jest odniesiona do duszy ludzkiej, skupionej, wyprostowanej i mocnej oraz idei poznania i miłości dotykającej samego Boga...[media: informacje o symbolice portalu/bramy/przejścia – tradycyjnym toposem jest światło bijące z bramy/portalu; zestawienia portalu kościoła z bramą niebios. Omówienie/ treści niesionych przez portale średniowieczne – przejście, brama do Niebieskiego Jeruzalem, do świątyni Salomona, miejsce sądu, miejsce azylu., ikonografia tympanonów: Sąd Ostateczny, Maryjny, patron, fundator, znak .].

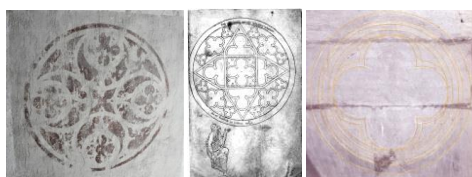
Moduł 1-2: elementy i detale architektoniczne jako elementy konstrukcji i nośniki symboli i znaków:

1/. technika i konstrukcja – „...*aleś Ty wszystko urządził według miary i liczby i wagi*” (Księga Mądrości) - wg biskupa Hippony myśl ta stała się rdzeniem światopoglądu średniowiecza) Tradycja (wg szkoły w Chartres) rozumienia zawodu architekta jak „architekta”- Boga; teoretyka stwarzającego bez wysiłku i posługującego się wiedzą – *elegans architectus*.

„Bóg jako Wielki Architekt”.

Ta zawodowa umiejętność i „mistyka liczb” czyniła możliwym/uzasadnionym **ekspozycję widocznych śladów procesu konstruowania** architektonicznej struktury, co ukażemy na przykładach eksponatów (układ profilówek w służkach, budowa maswerków z odcinków form, oznaczanie elementów, konstrukcja łuku z wicią roślinną ponad tympanonem portalu, fot. ukazujące **ryt** w elemencie konstrukcji wskazujący miejsce styku służki i spływu żeber - z kościoła św. Jana w Toruniu, pojedyncze kształtki z oznakowaniem sposobu wmurowania, szkoleniowy ryt maswerku (św. Jan w Toruniu, zamek krzyżacki, **ryty** na detalach ceglanych spływów sklepiennych, szkoleniowe ryty na ścianach),

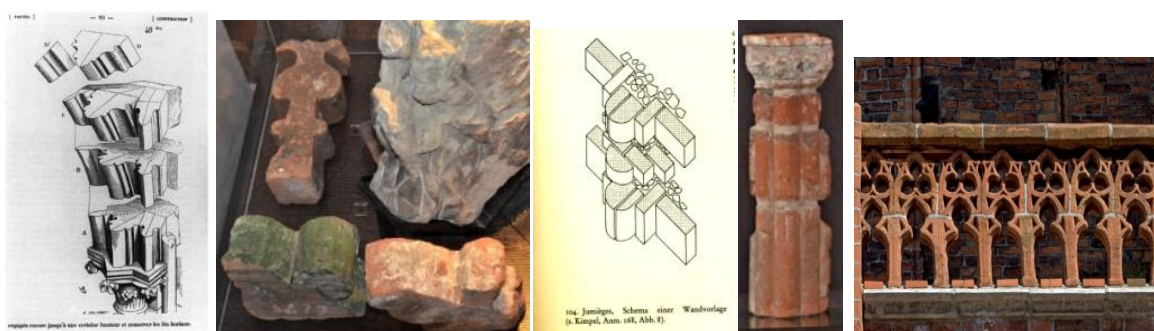
(Toruń – św. Jan, Villard d. H., Schulpforta)

a także (dokumentacja) mocowania drewnianych zworników na długich hakach z pętlami na przykładzie zworników w kościele św. Jana w Toruniu {vide I. Brzostowska i T. Jurkowlanec, *Drewniane zworniki...BHS*}. [zbiory archeologiczne Muzeum i fot. Brzostowska]

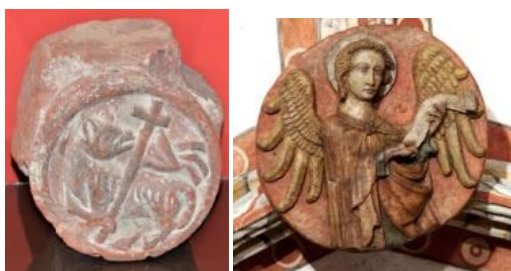

W epoce średniowiecza charakterystyczny był **racjonalizm i praktycyzm budowlany/finansowy** - [przykłady/plansze z dokumentacji kształtek z zamku (opracowanie R. Uziębło...), pokazanie „prób” rytów – nauki projektowania rytów maswerków (z zamku, św. Jana), odtworzenie procesu formowania cegieł – film? [Dla dzieci zabawa/gra w konstruowanie elementów architektonicznych]. + pokazać na zdjęciach wtórne wykorzystanie detali – np. ze św. Jana i może ten otoczek zamiast wspornika.

(Wizualizacje – do wyboru - elementy i detale architektoniczne.)

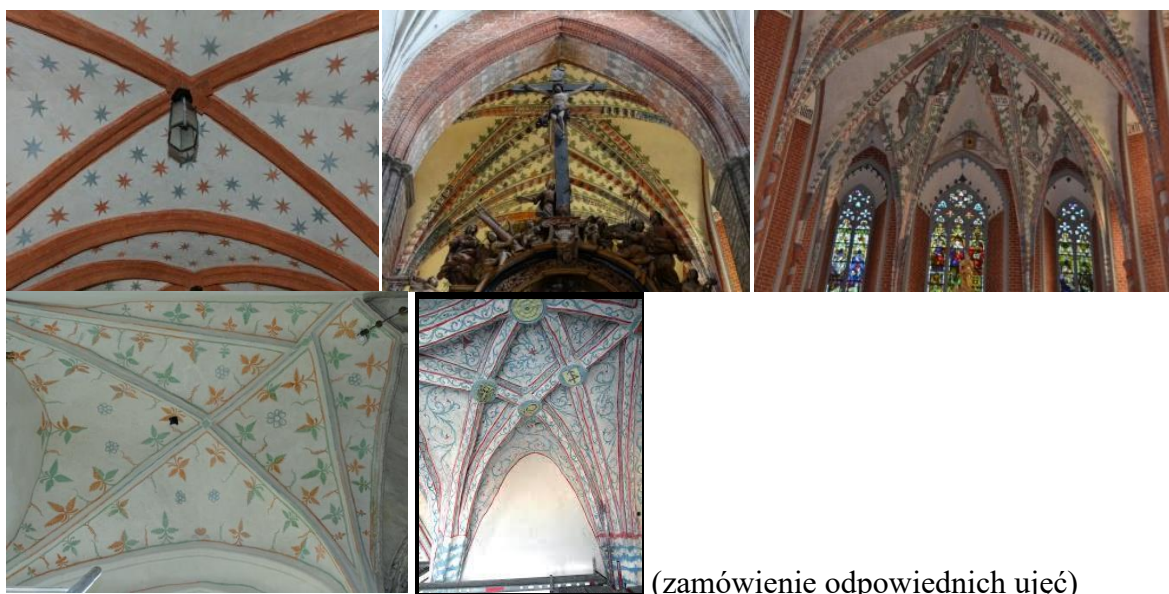

a/ elementy i detale architektoniczne prezentowane ze względu na funkcję (ze zbiorów Muzeum), np. zwornik – klucz, wsparcie, apogeum: najwyższy punkt w przestrzeni wnętrza/ sklepienia (Jednocześnie sens ikonograficzny - Chrystus, Baranek – ucztą w niebiańskiej Jerozolimie,św. Jan Ewangelista – nauka Kościoła... , winna latorośl – Eucharystia, nieustająca ofiara Chrystusa...) **Funkcja nośnika** - konstrukcji adekwatna do typu (talerzowego zwornika spinającego żebra) i tematu - przedstawienia na podniebiu. Zwornik pokazać z dwu stron – od strony zakleszczenia między żebrowymi i od strony „prezentującej” treści widzowi.

(oryginały i kopie) [zamówienie/wypożyczenie kopii]

- **Portal** (fragment oryginału + duże plansze) - przejście, brama, granica, sprawiedliwy sąd, oczyszczenie..., - **maswerki, przypory, konsole, posadzki** – (+ opis sensu/funkcji)
 - **sklepienia** – zamknięcie przestrzeni wnętrza (ikonograficznie to namiot, baldachim, światło (**media: projekcja** różnych sklepień występujących w architekturze regionu we wnętrzu Ław.[Możliwa prezentacja posadzek – są wideo...] czy tu ?

(zamówienie odpowiednich ujęć)

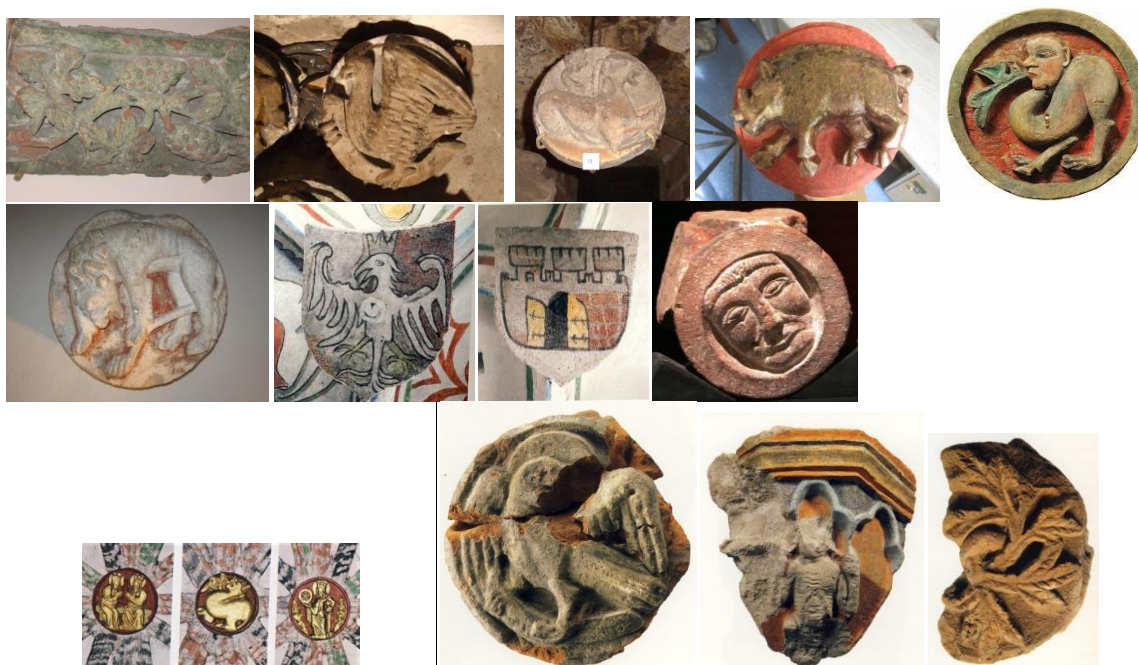
np.: kruchta kościoła św. Jakuba, prezbiterium św. Jakuba, kaplica św. Anny, przęsło nawy pn. św. Jana – aranżacja „różnych” sklepień gotyckich na sklepieniu krzyżowo-żebrowym głównej hali ław chlebowych

(Możliwość pogłębienia „ścieżki zwiedzania” w tematycznych filmach/prezentacjach – np. **typy** portali, szczytów, maswerków, sklepień w sztuce regionu). (Do nagrania

prezentacji/filmu wykorzystać można - *Katalog detalu z zamku krzyżackiego R. Uziębło* – jedna ze ścieżek.)

b/ elementy i detale architektoniczne prezentowane ze względu na temat

przedstawienia: wykładnia wiary, rola Kościoła, starcie sił dobra i zła, prezentacja miasta (herb), ale także cechów, rodów. Miasto - to mistyczna Jerozolima...: Tematy - np. *Agnus Dei*, winna latorośl, liście dębu, krzew różany, liście głogu, Ucieczka do Egiptu, Ewangelisci, hybrydy, diabły, lokusty, tarcze herbowe/miast, prefiguracje ofiary Chrystusa/Iwica... [kopia zwornika z kościoła św. Janów w Toruniu, kopie zworników z fary w Brodnicy (archeolodzy UMK), zworniki drewniane (lub ich kopie) z kościoła św. Janów, z fary w Brodnicy, z wnętrza zamku krzyżackiego).

Toruń, Brodnica, Toruń, Malbork, Brodnica, Toruń - zamek

[w mediach wyjaśnienie sensu – symbole ewangelistów, eucharystyczne, walka dobra ze złem...]

Moduł 3: witraże: *sacrum uobecnione* (światłem) i przedstawione (sceny z historii świętej, święci w witrażach itd.).

Prezentacja roli **światła w architekturze** średniowiecznej; związek teologii i światła⁸; „Bóg jest światłością”; „Ego sum lux mundi” - *światło jako rzeczywistość transcendentna, która powołuje do istnienia wszechświat i oświeca nasz umysł, by mógł poznawać prawdę* (Otto von Simson, *Katedra...*, s. 84) - metafizyka światła. Estetyka światła - światło jako medium sztuki

⁸ Teoria podważana w świetle nowych badań źródłowych nad początkami architektury gotyckiej.

– myśl estetyczna epoki oparta o teologię światła Pseudo-Areopagity według *Ewangelii św. Jana*, ponieważ nasz intelekt nie pozwala na poznanie Boga twarzą w twarz, Bóg ustanowił między sobą a nami rzeczy - **obrazy** /rozumiane jako cienie/ślady/, które są manifestacjami Boga według prawa analogii (O. Simson, s. 86)

Na przykładach kwater witrażowych - zaprezentowanie **dwóch możliwych sposobów postrzegania okien witrażowych**; oba – stanowią odniesienie do dyskursu teologicznego, ale w inny sposób, nie wykluczając się, a raczej dopełniając i są kluczowe dla zrozumienia **funkcji** witrażu jako elementu wystroju architektury gotyckiej.

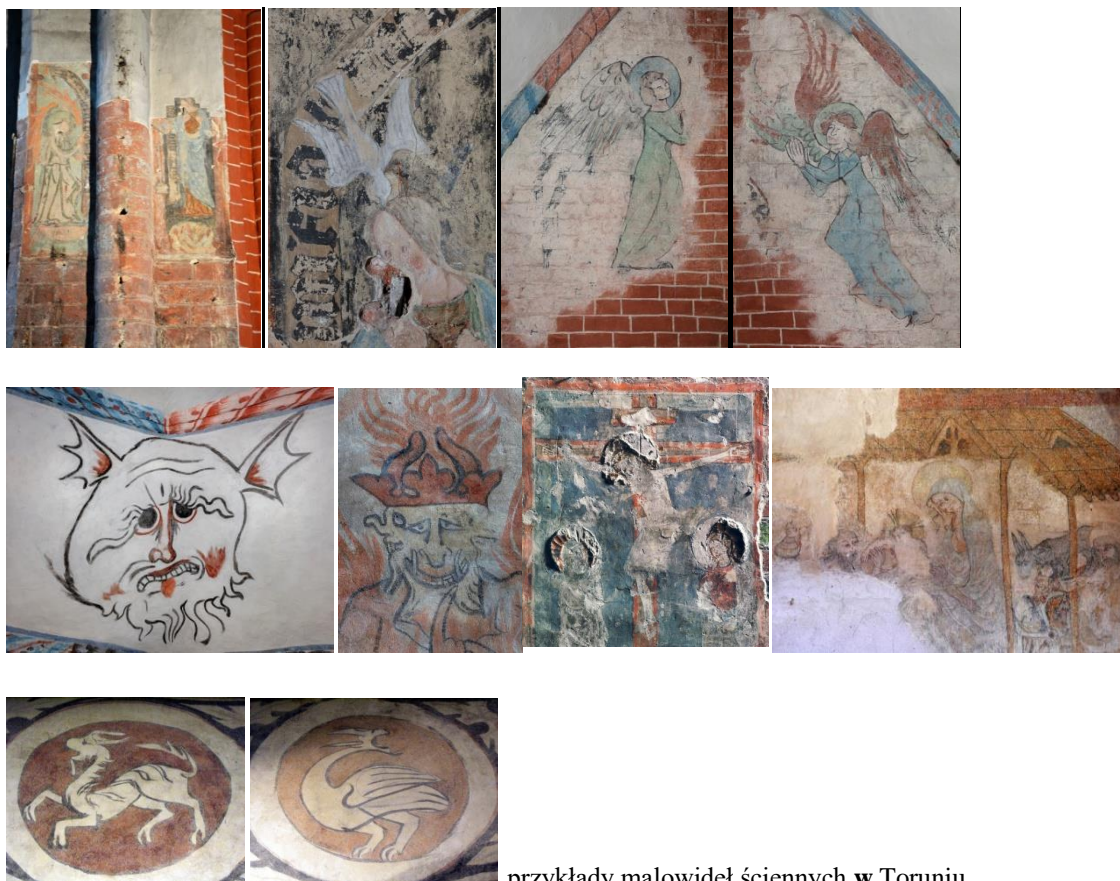
1. Postrzeganie/odczyt ikonograficzno-ikonologiczne (analityczne) – witraż jako medium do prezentacji wydarzeń biblijnych i prawd wiary (funkcja anagogeniczna – tak widział to Panofsky u Sugera). – Na ekspozycji ogląd z bliska.
2. Postrzeganie/interpretacja jako medium o takich właściwościach jak jego przejrzystość i właściwości estetyczne; kolor, przejrzystość, linie, kompozycja geometryczna, dzięki którym urzeczywistnia się/uobecnia znane w średniowieczu **biblijne** pojęcie „boskiego światła”/ metafora światła (*lux, splendor, claritas*) – nośnik duchowego/boskiego oświecenia, transcendencji, teofanii. – Ta ekspozycja „z oddalenia”, ze zmiennym, „wędrującym” podświetleniem, padającym na posadzkę, ściany itp.
3. Materialność dzieła – technika i technologia produkcji witraży – rozłożony na fragmenty witraż, pokaz + ilustracje, film z **produkcji** witraży (?)

Moduł powinien wypełniać dość dużą przestrzeń, witraże winny być dostępne w oglądzie z bliska (np. jedna grupa kwater) i z daleka (druga grupa kwater); dystans do widza zbliżony do naturalnego - jak w małym i dużym kościele. Może komputerowa symulacja translokacji witraży z fary w Chełmnie do pierwotnego wnętrza/wizualizacja/ – wideo z wnętrza fary w Chełmnie?).

Część (większość) kwater umieścić na tle okna tak, by w naturalny sposób „pracowało” w nich światło. (O ile to możliwe ze względów konserwatorskich/) Zwrócić uwagę na takie ich umieszczenie, by dawały one charakterystyczne efekty świetlne w pomieszczeniu, gdzie są eksponowane (światło na ścianie, na posadzce).

Moduł 4: malowidła ściennie –z wnętr sakralnych i domów mieszczańskich – pełniły różne funkcje: zastępowały retabula ołtarzowe i przenośne obrazy, służyły do grupowej i prywatnej dewocji, prywatnego kultu oficjalnych patronów miasta. Pod względem FORMY/STYLU DZIEŁ możliwe zestawienie przykładów wykonawców pracujących na zlecenie świątyń i prywatne/kupców/mieszczan/bractw.

(Transfer) + transfery/kopie (analogicznie jak wykonano kopie w Domu Kopernika)
 rzutowanie na ścianę 1:1 i zdjęcia malarstwa ściennego z kościołów Torunia, np.: Anioły ze św. Jakuba, diabeł ze sklepienia, diabełki z kruchty św. Jakuba, Ukrzyżowanie z filara św. Janów i malowidła ściennie z kamienic – Zestawienia: **a/.** malowidła ściennie we wnętrzach sakralnych, **b/.** malowidła ściennie w domach mieszczańskich. (Prezentacja /film nt. gotyckich malowideł ściennych w Toruniu.) (Do świeckich wnętrz katalog M.J. Raczkowskich.) Ze świeckich najlepsze są z Królowej Jadwigi!

przykłady malowideł ściennych w Toruniu.

[pokazać nowoodkryte malowidła z kościoła św. Jakuba – media]

Moduł 4/ a.: twórczość nieoficjalna, prywatna, marginalna, ludyczna/spontaniczna - nieoficjalne/graffiti: diabełki z kruchty, rycerze, Ukrzyżowanie i inne graffiti z kościoła św. Jakuba, z poddasza ratusza, rozetka ze św. Jana, ryt/szkic roboczy maswerku z zamku

krzyżackiego.... [mały aneks do modułu 4, połączony z nim w jednej przestrzeni/kącie.
Możliwe wykonanie **kopii w tynku rytów**].

Przykłady grafitti z kościoła św. Jakuba w Toruniu – na elewacji kruchty pn. i we wnękach podokiennych prezbiterium.

PRZESTRZEŃ II: nazwa: **Sztuka w służbie liturgii** („*reczowo*”) - wizualna oprawa czynności liturgicznych.

Założeniem podstawowym dla prezentacji tego wątku tematycznego jest zwrócenie uwagi na **komplementarność: przestrzeni kościoła** (jako świętej) – **kulminującej w *sacrum* ołtarza** (jako miejsca sprawowania Sakramentu Ofiary = świętość obecna/uobecniona) oraz wszelkich **towarzyszących temu miejscu sprzętów, jak i wizerunków** obrazujących/ **przedstawiających/ świętą rzeczywistość** - „współuczestników” obrzędów liturgicznych.

Moduł 1: Ołtarz i jego podstawowe wyposażenie do sprawowania Eucharystii

Znaczenie liturgicznych *ornamentów* - sprzętów liturgicznych, w rozumieniu średniowiecza wyjaśniać może stosunek do nich opata Sugeriusza rozbudowującego St. Denis, w którym najstarszą świątynię wzniesioną przez Dagoberta konsekrować miał (wg legendy) sam Chrystus. Dla opata Sugeriusza z opactwa Saint-Denis-en-France istotne było, aby „*wszystko, co tylko jest najcenniejszego, służyło celebrowaniu eucharystii Świętej... , zewnętrzne ozdoby naczyń świętych także należą do posługi, a już szczególnie do posługi w Ofierze Świętej*” (Duby, *Czasy katedr...*, s. 119). Elementy wyposażenia w przedmioty kultowe z cennych materiałów mają chrystologiczne uzasadnienie - czyta się je jak boski dokument zatwierdzający te fundacje. „Ciało Chrystusa to jest *ecclesia*. Chrystus akceptując je - okrywa nimi swój własny *corpus*. To czyni zrozumiałymi medytacje Sugera przed *ornamentami* z czasów merowińskich i karolińskich; wyjaśnia też, dlaczego Suger w swoim

testamencie zobowiązał mnichów do wystawienia w jego *dies anniversarius* przedmiotów wyposażenia, które trafiły do kościoła za jego administracji i dla rozpalania zapału wiary w trakcie ich kontemplacji” (J. Jarzewicz, za: M. Büchsel, *Die Geburt der Gotik. Abt Sugers Konzept für die Abteikirche St. Denis*. Freiburg im Breisgau 1997 [Rombach Wissenschaft. Reihe Quellen zur Kunst herausgegeben von Norberto Gramaccini. Band 5], s. 365.

Prezentacja w Module składać się będzie z: Wprowadzenia (krótki tekst lub nagranie)

- **ilustracji prezentujących ołtarze** średniowieczne z uwidocznioną mensą, sepulcrum na relikwie, krzyżykami konsekuracyjnymi, prezentującymi schowki na sprzęt liturgiczny: oraz z ilustracji z epoki odnoszącymi się do aktu konsekracji ołtarza),

Magdeburg, katedra: **a/** ołtarz z widocznym schowkiem na sprzęt i nastawą **b/** mensa ołtarza z widocznym *sepulcrum*.

- **makiety/kopi mensy** ołtarzowej (interaktywne działania) - np. w oparciu o ołtarz z bocznej kaplicy kościoła św. Jakuba, z wtórnie użytą płytą nagrobną jako mensą, z

możliwością zajrzenia pod obrusy na ołtarzu, obejrzenia krzyży konsekuracyjnych, wglądu do schowka itp.

- **prezentacji medialnej** (ekran w pulpicie) toruńskich gotyckich mens ołtarzowych (w tym z przykładami wtórnego użycia płaskorzeźbionych płyt nagrobnych jako mens).⁹

Toruń, św. Jana, ołtarz boczny ze schowkiem na sprzęt i ołtarz z kościoła św. Jakuba z „szafą” /”biblioteką” obok mensy. [zamówić nagranie filmu/serii foto/ o toruńskich ołtarzach?, mensach]

[Można dołączyć prezentację **poświęcenia świątyni**/dawny ryt liturgiczny/ z interakcją widzów: możliwością układania napisów/kopiowania noty konsekracji/ z odlanych/odciśniętych ceramicznych liter z kościoła św. Jakuba (gry/zabawy interaktywne)].
Proponuję arcytrudną zabawę (dla mat.-fiz.): odtworzyć planowanie inskrypcji na prezbiterium św. Jakuba znając: wymiar płytek z literami, tekst inskrypcji i plan chóru (z wymiarami).

Media: ryt konsekracji świątyni z układem/lekcją filmu ukazującego tekst inskrypcji na ścianie chóru w kościele św. Jakuba.

Moduł 1/a.: sprzęt do sprawowania i przechowywania sakramentów:

Ekspozycja sprzętów związanych z liturgią mają na celu uświadomienie Odbiorcy, że przedmioty używane do tych czynności wyróżniały się efektownymi kształtami, połyskliwością (blask!) oznaczającymi i uświetniającymi obecność *sacrum* - oddziałując jak *iluminacja*, a także - za sprawą wyposażenia w obrazowe programy ideowe - można było je „czytać” i kontemplować sens wyobrażonych przedstawień i symboli.

(W scenografii/projekcie ekspozycji uwzględnić jasne/żółte światło, lustra odbijające blask, „blask świec”).

⁹ Przy okazji wystawy prezentacja pierwszej inwentaryzacji płyt nagrobnych z mens ołtarzowych kaplic kościoła św. Jakuba – mały projekt badawczy tematu nieznanego i nieopracowanego dotychczas.

W Module prezentacja eksponatów takich jak: (ze spisu):

- **Kielich**, warsztat polski(?), 2. poł. XVI w., miedź złocona, 17,5 cm, p.: nieznane,

MT/S/2033 **Kto wypożyczy jakiś kielich?? I patenę – trzeba to pokazać jako komplet; chyba że w ostateczności na filmiku.**

- **Puszka do wina (Cyborium)**, warsztat nieznany, ok. 1400 r., miedź złocona, wys. 20 cm, warsztat pomorski, MT/S/1350

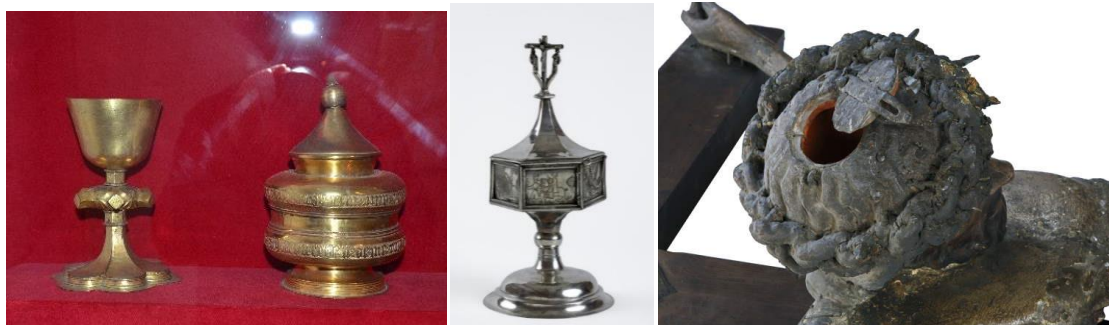
- **Cyborium** z kościoła w Barłóżnie, 2 poł. XIV w. warsztat nieznany, miedź złocona

- **Cyborium**, ? ok. 1400, warsztat nieznany, miedź złocona,

- **Kadzielnica**, Niemcy, pokrywa XIV/XV w, czara XIX w, mosiądz,

- **Krzyż ołtarzowy/sądowy** (ten sam był noszony w procesji, potem stał się sądowym)

Media: + ilustracje pokazujące sposób użytkowania tego sprzętu w kilku różnych momentach Eucharystii, ilustracja głowy krucyfiksu ze św. Jana z pojemnikiem na hostię – jako specyficznego „cyborium”, ewentualnie nagranie audio - możliwość odtwarzania dźwięku kołysanej kadzielnicy?, śpiew liturgiczny czy modlitwa w jęz. łacińskim?
[Ekspozycja na mensie ołtarza? **Na tle średniowiecznej ilustracji Mszy Świętej?**]

Submoduł 1/a.: sakrament chrztu:

w Module prezentacja eksponatów takich jak:

- **Chrzcielnica** z kościoła w Grębocinie. Warsztat gotlandzki (?) lub warsztat toruński pod wpływami gotlandzkimi, 2. poł. XIV lub XVI w., wapien, 98 cm; śr. 63 cm, z kościoła w Grębocinie, MT/Rz/67/SN

- **Misa do chrztu**, warsztat nieznany, pocz. XVI w., mosiądz, średn. 44 cm, p.: nieznane, MT/S/1526

- **Misa do chrztu**, warsztat norymberski, ok. 1500 r., mosiądz, średn. 47,5 cm, p.: nieznane, MT/S/1527

+ ilustracje: Sakramentarz (wybrać) z zaznaczonymi stronami z ilustracjami

odnoszącymi się do rytuału chrzcielnego, nagranie audio - tekst wypowiedzianej modlitwy sakramentalnej: *ego te baptizo in nomine...*

W XIII wiecznym włoskim Pontificale ofiarowanym przez biskupa Jana Rzeszowskiego katedrze gnieźnieńskiej w latach 1435-1450 (Ms. 152) ukazanych jest kilka scen związanych z rytmem sakramentu chrztu¹. Na marginesie karty 170r rysunek wykonany inkaustem i częściowo kolorowany, wyobraża kapłana zwróconego profilem w prawo, ubranego w komżę i prawą rękę kładącego na głowę nagiego dziecka, które siedzi na rękach stojącej z prawej strony kobiety. Iluminacja odnosi się do tekstu „Ordo ad faciendum cathecuminum, a zwłaszcza do słów komentarza: *Episcopus teneat manum super capita eorum et in sufflet in facies eorum dicens...*”. Na następnych stronach zapis dalszego przebiegu obrzędu: „*Episcopus faciat crucem in fronte et in pectore.... Deinde faciat crucem super oculos dicens... Hic mittat manum super caput in fantis dicens...*”.

- prezentacja innych średniowiecznych źródeł ikonograficznych przedstawiających chrzest:

Abb. 5: Rogier van der Weyden, Altar der Sieben Sakramente, linker Flügel, 119 mal 63 cm. © Lukasweb.be

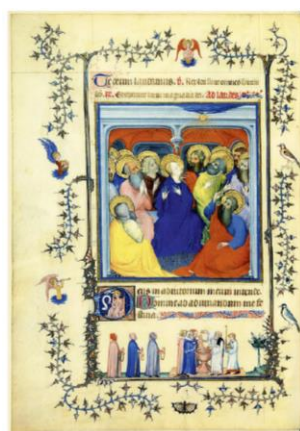

Abb. 1 und 2: Paris, Bibliothèque Nationale, Ms. nouvelles acquisitions lat. 3093, fol. 162r und 166e, Très belles heures de Notre Dame de Jean de Paris (um 1380). Zweimal erscheint das Sakrament der Taufe im Pariser Stundenbuch im Bildrahmen, den Schrift und Miniatur vereint: einmal auf dem Pfingstblatt (die Jungfrau Maria empfängt den Heiligen Geist), das zweite Mal in Verbindung mit der Taufe Christi durch Johannes Bap-

Abb. 6: Berlin, Staatliche Museen, Kupferstichkabinett, Das Sakrament der Taufe, Meister des Dresdner Gebetbuches (um 1480), Inventar-Nr. KdZ 2401

Można zaprezentować na ilustracjach przykład chrzcielnic z regionu: +Grudziądz, z fary i ze św. Jana w Toruniu.

Rogowo

Górsk

Moduł 1/b.: nastawy ołtarzowe i relikty nastaw, obrazów ołtarzowych

Zaprezentowanie nastaw ołtarzowych i ich reliktyw ma na celu ukazanie ich związku z ołtarzem a także ich multimedialności i „instalacyjnego” charakteru: to obrazy „aktywne”, w ruchu; otwierane i zamykane, co skutkowało – wraz ze zmianą typów/tematów przedstawień - zmiennymi warunkami percepcji: np. wyobrażenia reprezentacyjne – pojawiały się wymiennie z cykliczną narracją (kontrast modusu przedstawienia lub tematyki).

Wśród nastaw ołtarzowych szczególnie wyeksponowany będzie:

- Ołtarz Ukrzyżowania, k-ł św. Mikołaja w Brzegu, warsztat śląski, k. XV w. (możliwość obejścia wokół, wglądu w konstrukcję szafy, z podaniem lekcji inskrypcji umieszczonej na ołtarzu itp.). Ze względu na temat głównego przedstawienia – *Ukrzyżowanie* – jest świetną ilustracją jednego z głównych założeń wystawy: zasady wzajemnej odpowiedności, komplementarności: ofiara sprawowana w czasie liturgii Mszy przy ołtarzu (ofiara realna) i wyobrażenie tejże ofiary w nastawie ołtarzowej (przedstawienie jej).

Towarzyszyć będzie im prezentacja ukazująca **sens** tych wyobrażeń w przestrzeni kościoła; związek z Eucharystią:

(Ponadto uświadomienie widzowi rozumienia czasu w średniowieczu; między skończonością i nieskończonością, kolistością czasu ziemskiego, odwiecznym zamysłem bożym zbawienia człowieka itp. – komentarz do odsłuchania lub przeczytania przez widza).

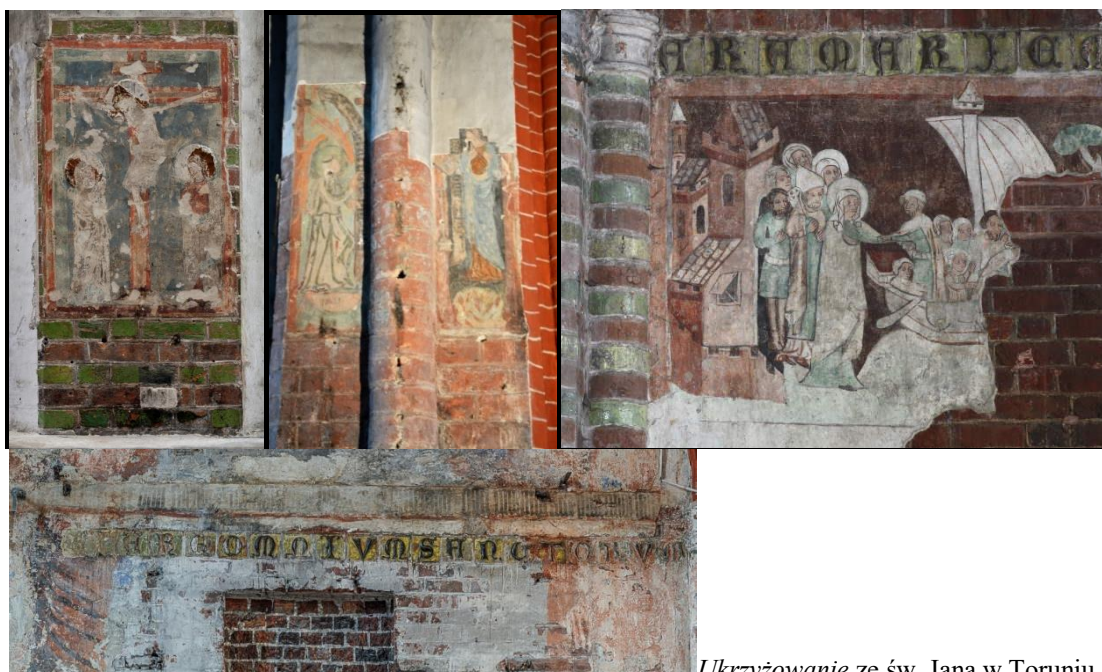
- Tryptyk ze sceną Sacra Conversatione, warsztat śląski, ok. 1490
oraz zachowane skrzydła i pojedyncze figury lub kwatery ołtarzy (w porządku chronologicznym), wśród nich:
 - - *Skrzydło ołtarza a.: św. Wawrzyniec, r.: św. Wolfgang*, 1560 r., Malarz Wielkopolski(?), tempera, deska, 95x40,5 cm, p.: nieznane, MT/Ad/1841/M/SN/2
 - *Skrzydło ołtarza a.: św. Jan Ewangelista, r.: św. Marcin*, ok. poł. XVI w., Malarz Wielkopolski(?), tempera, deska, 95x40,5 cm, p.: nieznane, MT/Ad/1841/M/SN/1
 - *Kwatera ołtarza r.: Ukrzyżowanie, a.: Ostatnia wieczerza*, Malarz Śląski, ok. 1520 r., tempera, deska, 155x147 cm, p.: klasztor Klarysek w Głogowie, MT/Ad/1840/M/SN/3
 - *Skrzydło ołtarza, św. Marcin, św. Bartłomiej*, ok. 1520, warsztat śląski, tempera, MT/Ad/1857/Rz/SN/1
 - *Kwatera ołtarza, św. Weronika (Upadek pod krzyżem)*, tempera, deska, Malarz Śląski, ok. 1520 r., 155x147 cm, z klasztoru Klarysek w Głogowie, MT/Ad/1840/M/SN/2
 - *Skrzydło ołtarza, św. Mikołaj, św. Sebastian*, ok. 1520, warsztat śląski, tempera, 158x60,5x12,5 cm, MT/Ad/1857/Rz/SN/2
 - *Środkowa część tryptyku: Maria z Dzieciątkiem, św. Barbara, św. Katarzyna*, Mistrz Pasji Górskiej lub jego warsztat, po 1510 r., rzeźba – drewno poli., 168x132x20, cm p.: z koś. św. Magdaleny we Wrocławiu, MT/Ad/1143/Rz/SN

Towarzyszyć temu będą **multimedialne prezentacje odnoszące się do:**

a/. genezy nastaw ołtarzowych – wczesne przykłady: cysterskie w Loccum, Doberan, Marienstatt,...(dla ukazania kontekstu w postaci całych/kompletnych nastaw)

+ ilustracje malowanych na ścianach przykładów toruńskich wczesnych **obrazów ołtarzowych**:

Ukrzyżowanie ze św. Jana w Toruniu,

Zwiastowanie ze św. Jakuba, ołtarz Marii Magdaleny ze św. Jakuba, inskrypcja z ołtarza Wszystkich Świętych św. Jakuba).

b/. prezentacja do funkcjonowania ołtarzy w przestrzeni liturgicznej: uroczyste otwieranie polipptyku (może Mariacki Wita Stosza?) lub ołtarz główny z NMP w Gdańsku,

c/. prezentacja do materii i techniki wykonania nastawy ołtarzowej – konstrukcja skrzyni, montowanie elementów, złączenia itp.

d/. prezentacja: ołtarze w średniowiecznej ikonografii – w miniatorstwie (dla ukazania oprawy: obrusy, ampułki, pulpity, wachlarze, wydzielenie przestrzeni kotarami, celebransi)

Ołtarz w ikonografii średniowiecznej

Moduł 2: Wyobrażenia towarzyszące liturgii:

Będą tu prezentowane:

a/. krucyfiksy – jako obowiązkowy i podstawowy element wyposażenia kościoła, nie związane bezpośrednio z samym ołtarzem (nie umieszczone na ołtarzu), choć znajdujące się w jego bezpośrednim sąsiedztwie - nadwieszane nad nim lub za nim, umieszczone na belce tęczowej lub w innych miejscach kościoła.

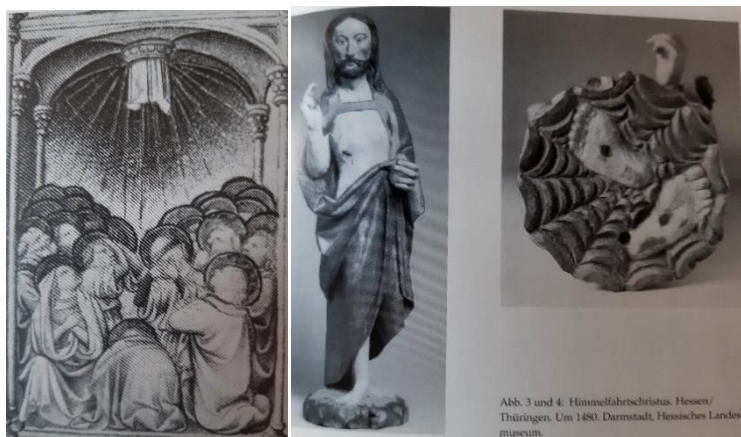

b/. Grupy Ukrzyżowania najczęściej umieszczane na belkach tęczowych, na łuku tarczy

c/. figura *Chrystusa Zmartwychwstałego* służąca oprawie uroczystej liturgii na dzień Wniebowstąpienia - rzeźba była wciągana przez *oculus* w trakcie Mszy.

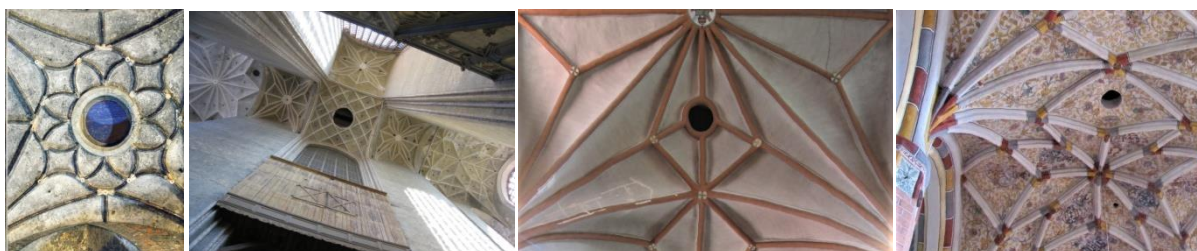
(+ film z takiej celebry odbywanej współcześnie –w Austrii (?), albo wizualizacja dawnej, na podstawie ilustracji i średniowieczny lub ewentualnie nowożytny opis takiej uroczystości wraz z „techniką” wciągania rzeźb; rekonstrukcja kołowrotu do wciągania).

Il. a/ Jean de Limbourg, Wniebowstąpienie, Biblia moralizowana, Paris Bibl. Nat. Fr. 166, fol. 14, ok. 1403 r. b/ figura *Chrystusa Zmartwychwstałego en face* i od spodu, Hessisches Landesmuseum Darmstadt, ok. 1480.

Wrocław, Muzeum Narodowe

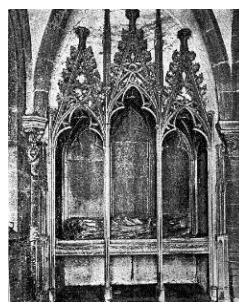
Himmelloch/ otwór do nieba w sklepieniach kościołów średniowiecznych

PRZESTRZEŃ III: nazwa: wizerunki wspomagające pobożność, dziękczynne,

Moduł 1: wizerunki do użytku ogólnego większych społeczności:

Prezentowane będą:

a). *Chrystus w Grobie* z kościoła NMP w Toruniu [+ilustracje: Grobu Św. w katedrze we Freiburgu i u cysterek w Wiehnhausen, w Chełmnie...,

Freiburg, Grób Św.

(Chełmno, Chrystus w Grobie)

b/. Chrystus jako *Ecce Homo*, rzeźba ok. 1500, z kaplicy św. Wawrzyńca we Wrocławiu,

Moduł 2: wizerunki do użytku prywatnego

Prezentowane będą:

- a/ kopia *Madonny Brzemiennej*,
- b/. rzeźba *Pieta*, ok. 1500,
- c/. stojąca *Madonna z Dzieciątkiem*, ok. 1430, warsztat erfurcki?,
- d/. św. *Anna Samotrzcę* , 1 poł. XVI w.,
- e/. *Narodziny Marii* (płaskorzeźba alabastrowa, XV w.)
- f/. kopia *Pasji dominikańskiej* (?)

f/.

Do tego oprawa ekspozycji: ilustracje [pokaz **multimedialny**]: iluminacje średniowieczne ukazujące modlitwy przed obrazami – np. z *Le Trois Estaz...* , czy *Strassburger Egzemplar*:

Figure 2.11. "Le Trois Estaz de bones ames," London, British Library, Yates Thompson, MS II (Add. 39843), fol. 29v. (Photo: By permission of The British Library.)

Figure 4.1. The mystical way Bibliothèque Nationale et Universitaire de Strasbourg, MS 2929, fol. 62v. (Photo: BNU.)

obrazy zjawiające się w wizjach (zamiast osób świętych!)

PRZESTRZEŃ IV: nazwa: wizerunki pełniące funkcje reprezentacyjne, odwołujące się do świętych patronów – miasta, parafii, gildii, bractwa, Korony (po 1466 r.), w przestrzeni sakralnej i municypalnej

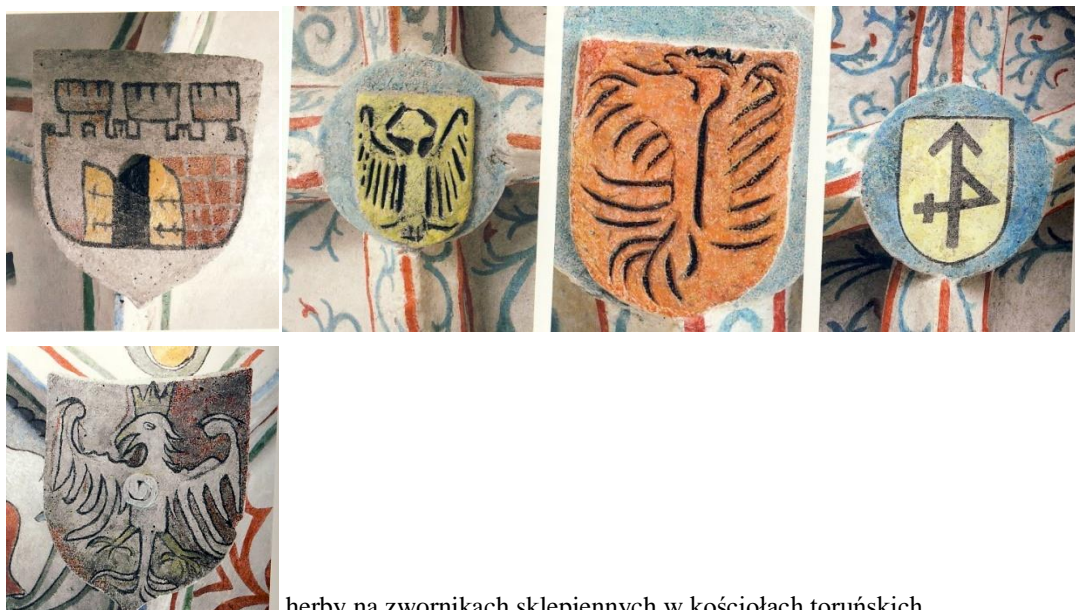
Prezentowane będą: odciski tłoków pieczętnych z wizerunkami Maryjnymi, święci patroni Starego Miasta Torunia – św. Jan Chrzciciel i Ewangelista, Nowego Miadta – św. Jakub, św. Jerzy – patron bractwa i inni

pieczęć Starego Miasta Torunia

tłok Starego Miasta- prezentowane z faksymilami dokumentów (?)

herby na zwornikach sklepiennych w kościołach toruńskich

św. Jerzy - Bractwo NM Panny, św. Jerzy, ul. Żeglarska 5 i św. Jerzy - ul. Szeroka.

święci patroni

ul. Kopernika 6?

Św. Jan Chrzciel i św. Jan Ewangelista po bokach św. Krzysztofa

Żeglarska 10

św. Barbara

DO WPROWADZENIA PRZEZ WYKONAWCĘ W DODATKOWYCH PRZESTRZENIACH:

Tematyczne zabawy, interakcyjne gry dla dzieci i młodzieży

1. Budowanie MASWERKU W OKNIE – dopasowywanie do przygotowanych szablonów maswerków (maswerki z toruńskich zabytków) z pojedynczych motywów,
2. Składanie z elementów/klocków np. SŁUŻKI SKLEPIENNEJ z kapitelem
3. Budowanie MURU gotyckiego (wg rysunkowego SCHEMATU) z wzorem z „zendrówek”; w zygzaki, szachownicę, pasy, mur z pozostawieniem strzępi, zamknięcie fryzem ząbkowym

4. Układanie WITRAŻU na podświetlonym stole z przygotowanych małych motywów (wieloliści, dywaników - wg wzorów z fragmentów przeświecającej, kolorowej, grubej folii, wraz z konturowym połączeniem szyb).
5. Wykonywanie rzeźby z przygotowanych, pociętych części zeskanowanej rzeźby ze zbiorów muzeum, zgodnie z procesem łączenia jej przez średniowiecznego rzeźbiarza
6. Przypisywanie konkretnym elementom wystroju i wyposażenia kościoła ich nazw (z wykorzystaniem aplikacji: przykładowe identyfikacje: belka tęczowa, retabulum ołtarzowe, portal, Drzewo Życia, Pieta, mensa,

Dla starszych: wykreślanie planów k-ła 3nawowego z transeptem, z apsydą lub poligonem przy użyciu programu graficznego (wg przyjętego modułu)

DO WPROWADZENIA PRZEZ WYKONAWCĘ W PRZESTRZENIACH I BLOKACH TEMATYCZNYCH

prezentacji , filmów, wizualizacji zasugerowanych w Scenariuszu

Prezentacje odnoszące się do funkcji artefaktów - przy pulpitych z mediami:

(prezentacje, foto, filmy)

Przy figurze Chrystusa w Grobie – będą to przykłady innych artefaktów „ruchomych”/kinetycznych

- Chrystus z ruchomymi ramionami (rozłożonymi, złożonymi, leżącego w grobie/skrzyni)
- różne Groby - architektura obudów, skrzyni i jej dekoracji, całej przestrzeni kaplicy Grobu...
- Figura Chrystus na osiołku
- Chrystus modlący się na Górze Oliwnej – poruszająca się rzeźba
- nagranie grupy teatralnej Węgajty – *Ludus Pasionis* z celebracji Triduum Paschalnego
- film ukazujący OBRAZ - mistyczną pielgrzymkę do Jerozolimy, prezentujący poszczególne mansonie namalowane na obrazie Pasja Dominikańska, obecnie z kościoła św. Jakuba w Toruniu (dostępna też przy obrazie *Ecce Homo*)

Przy krucyfiksie sądowym – ilustracje z epoki/grafiki, miniatury ukazujące

- procesje z niesionym krzyżem
- ilustracje do sądownictwa i wyroków w średniowieczu na podstawie miniatur z epoki, sceny wykonania wyroków, uwięzionych skazańców...

Przy Madonnie Brzemiennej

- ilustracje/miniatury ukazujące gesty, pozy, praktyki prywatnej dewocji – np. w "kacie" kościoła, w domu prywatnym

Przy Chrystusie Wniebowziętym

- ikonografia etapów celebry, przykłady innych figur „w akcji” w trakcie sprawowanej celebry nabożeństwa

Przy innych obiektach – także możliwe do wykonania tematyczne poszerzenia prezentowanego wątku - do ustalenia.

Pozostałe „ścieżki” poszerzające temat wymienione zostały w Scenariuszu, w omówieniach PRZESTRZENI

WCELU UZUPEŁNIENIS WYKŁADU /PROGRAMU WYSTAWY PLANOWANE SĄ
WERENDY W MUZEACH (W CELU POZYSKANIA ARTEFAKTÓW DOBITNIE
WSPOMAGAJĄCYCH ZROZUMIENIE FUKCJI PREZENTOWANYCH W
SCENARIUSZU:

1. kwerenda w Muzeum Diecezjalnych w Toruniu (magazyny)
2. w Muzeum Zamkowym w Brodnicy (kopie zworników z zamku i fary)
3. w magazynach Muzeum w Malborku (kopia tympanonu z zamku w Bierzgłowie - nowy odlew zamówić?)
4. Kopie naczyń liturgicznych? Czy możliwe jest ich wykonanie? Jak zmówić? Czy były takie wykonywane?

PYTANIA do proboszczów - O WYPOŻYCZENIE?oddanie w depozyt?

1. z kościoła św. Jana SZAFY z motywami maswerkowymi,

WYKONAĆ/ ZAMÓWIĆ

1. Fotografie sklepień /pojedynczych przęseł/ z polichromią z kościołów toruńskich, do rzutowania na sklepienia
2. Foto wiejskich kościołów z regionu – do prezentacji „praktyki” budowlanej, funkcji elementów składowych budowli

3. Fotografie/ film o gotyckich mensach ołtarzowych z kościoła św. Jakuba ???– z płytami (nagrobnymi), szafkami, schowkami, krzyżami konsekracyjnymi
4. Skonstruowanie **makiety gotyckiej mensy ołtarzowej** – na wzór z kościoła św. Jana lub św. Jakuba, z sepulkrum (u św. Jana jest)
5. Wykonać **kopie malowideł** ściennych/fragmentów jako tła aranżacji w Modułach, malowanych kotar u dołu ścian..
6. Zamówić **tkaniny** do podziałów kompartymentów na KĄTY ekspozycyjne (może nadruki ze średniowiecznych tkanin, opon?, albo charakterystyczne sploty, np. jak malowany wzór w kościele św. Jana. Tu są wielkie możliwości projektowe i wykonawcze.

7. Modele do makiet - - przykłady
8. Są do pozyskania części /moduły oryginalnych wzorników konserwatorskich służących do rekonstrukcji rytów maswerkowych na szczycie chóru kościoła NMPanny w Toruniu – do układania wypełnienia blend maswerkami...

